

VRIENDELIJKHEID ALS WEG VAN VREDE

Serie Een gebroken wereld heel maken

Vriendelijkheid – wat is dat eigenlijk? Is het iets wat je doet, of iets wat er is? Ik moest denken aan de vele vormen van vriendelijkheid die opkwamen in coronatijd. Boodschappen voor iemand te doen. Lieve gebaren van belangstelling. Thuis en binnen de Dominicus. Zouden ze blijven?

Maar er is ook de vriendelijkheid waar je bijna niets voor doet. Deze week vertelde iemand van haar ontmoeting voor het eerst in maanden hier de kerk binnen te komen. De ontmoeting het gebouw weer binnen te gaan, maar ook de gezichten te zien van wie je kent of minder goed kent. Dat even aankijken en elkaar in de ogen zien, een blik van verstandhouding zo van kant tot overkant. Een groet, een lach - die ook zonder dat je na afloop samen koffiedrinkt zoveel goed doet. Vriendelijkheid in de kleinste variant zou je kunnen zeggen: ogen die ontmoeten.

Over de *darchee shalom* gaat het vandaag. De gedachte in het jodendom van de “wegen van vrede”. Een vorm van *chèsed*, verbondsliefde. Die begint in de familie of de geloofsgemeenschap, maar door de *darchee shalom* vergroot wordt tot wie we niet kennen, tenslotte zo groot als de wereld. Het moet voortgekomen zijn uit de ervaringen van het joodse volk in ballingschap. Hoe kan een mens leven of hoe kan een samenleving overleven als het niet vanuit de gedachte is dat we een verbond hebben. Als we niet ‘wegen van vrede’ bewandelen. Natuurlijk in meervoud. Er is niet één manier, er zijn allerlei manieren bij te dragen aan vrede. Waar de één het zoekt in actie of politieke inspanning, een ander goedheid uitstraalt in eigen kring. Meerdere religies kennen het begrip compassie. Van gewone vriendelijkheid en aardigheid naar je burens tot het zoeken van rechtvaardiger verhoudingen en vrede in de wereld rondom. De grote religies, christendom, jodendom, islam, boeddhisme en hindoeïsme hebben die compassie gemeenschappelijk.

In het jodendom komt de gedachte van de Darchee Sjalom, de ‘wegen van vrede’, uit het boek Spreuken, waar het van de wijsheid, Vrouwe Wijsheid wordt gezegd: ‘Haar wegen zijn lieflijke wegen, haar paden zijn vrede’. Volgens deze wijsheidsliteratuur is een belangrijke sleutel tot die vrede juist de vriendelijkheid. Om waar ter wereld ook, desnoods in ballingschap, contact te maken, verschil te overbruggen, goed te zijn voor je medemens. Ook als die niet je bondgenoot, misschien wel je vijand is. Hier vooraan in het podium is de ontmoeting van Abram met Melchizedek afgebeeld. Een betekenisvol beeld. Het is na een complete veldslag tussen de mens onderweg, Abram, die zijn weg zoekt naar bewoonbaar gebied en de vreemde koningen die hij tegenkomt, dat na de slag uit het vijandelijk kamp Melchizedek naar voren komt en Abram brood en wijn brengt. ‘Mijn koning is de gerechte’ betekent zijn naam. Het is het oudste verhaal van het delen van brood en wijn zou je kunnen zeggen in het boek Genesis waarin het een vreemde koning is die met brood en wijn een daad van vrede stelt door dit op zichzelf ‘alledaagse’ voedsel Abram aan te bieden. Heel bijzonder dat die afbeelding hier is aangebracht op de plaats waar wij – als corona ons niet in de weg zit - brood en wijn delen. De vijand die met een klein gebaar een initiatief tot vrede neemt met Abram als verwonderde ontvanger.

In het boek van onze Engelse rabbijn dat de inspiratiebron vormt voor deze serie diensten over het helen van een gebroken wereld, spreekt Jonathan Sacks van vriendelijkheid als weg naar vrede. Te beginnen met de vriendelijke daad van een kapster tegenover een alleenstaande vrouw die het moeilijk heeft en voor haar kind moet zorgen. De rabbijn voegt er het Hebreeuwse *chèsed* aan toe. De goddelijke verbondsliefde die elk mens geroepen is die zonder voorwaarde te delen met wie dan ook, desnoods je tegenstander, thuis of in den vreemde.

Maar is vriendelijkheid hier niet te makkelijk gebruikt? Vriendelijkheid kan een echte beweging naar een ander toe zijn, maar ook totaal vrijblijvend. Je knikt elkaar toe en loopt voorbij. Van gewone vriendelijkheid – hoe belangrijk die ook is - verbetert de wereld nog niet. Toch wordt in dit enorme vraagstuk van het helen van de wereld ook de kleine daad betrokken. Want vergis je niet, zegt de rabbijn, wat gewone vriendelijkheid uitrichten kan. Daarbij stelt hij niet alleen de vraag hoe wij vriendelijk voor een vreemde kunnen zijn, maar keert hij op joodse wijze de vraag om naar wat vriendelijkheid van vreemden aan óns doet en hoe vaak die er is.

Ik moest denken aan mijn Eritrese buurvrouw die altijd zwaaide, waardoor een meer dan vriendelijk contact ontstond. Aan de Turkse familie die – het was bij het overlijden van mijn schoonvader - zomaar op het raam klopte en aanbood voor ons te koken, 'want dat was wat zij konden doen'. Maar ook de poppenkastspeler, die we in onze buurt moeten missen, die met zijn onnozele grapjes, zijn ironische ogen én vriendelijkheid je met niks al aan het lachen brengen kon.

Hoe goed is het niet alleen te kijken naar wat wij voor anderen doen, maar omgekeerd: wat anderen voor óns hebben gedaan, voor mij? Het was de vriendelijkheid die nadat Theo van Gogh werd vermoord in onze buurt een weg van vrede bleek. Onvergetelijk hoeveel hartelijkheid er was tussen moslims en niet moslims. Veel meer dan de televisie liet zien. Natuurlijk blijft dit het verhaal van de kleine schaal. Maar wie reist of even in een ander deel van het land verkeert, is er onmiddellijk gevoelig voor. 'Hier groeten ze elkaar. Hier nemen mensen nog de tijd. Hier is nog tijd voor een praatje. De ontspanning van een onbekende die vriendelijkheid uitstraalt. Een 'goeiedag' of een Salaam Aleikum – het zijn misschien wel de kleine dragers van onze samenleving.

Maar kan dit alles ooit op tegen de kapotte verhoudingen wereldwijd? Toch zet de rabbijn het verhaal van Jeremia waar joden in ballingschap worden opgeroepen goed te zijn voor de stad en mensen waar ze notabene naar zijn weggevoerd naast dat van een joodse kapster in de Londense binnenstad die haar deuren opent voor de vrouw die door omstandigheden in armoede terechtkomt. Het is ook bijbels, dat wat in het klein geldt, ook in het groot zou kunnen worden toegepast. Gods genadevolle verbondsliefde in mensenhanden gelegd, begint vaker klein. We zitten niet allemaal op posten waar de grote vragen worden aangepakt. Zo is de een van de actie in de politiek, de ander van kleine daden, dichtbij. Van de burens tot de vreemdeling, maar ook wie zonder werk komt te zitten, alleen is of ook in ónze stad kinderen in armoede grootbrengt. Daarom zal het zijn, dat de darchee shalom niet één maar meerdere 'wegen' beschrijft.

Maar Israël en de Palestijnse gebieden dan? De kloof tussen rijk en arm? Libanon, Syrië? Wit-Rusland, waar de vrouwen zich zo vriendelijk in het wit tussen de demonstranten mengden? Het afgebrande kamp op Lesbos? Zal corona onze solidariteit doen groeien of zal het straks weer 'ieder voor zich' zijn? Zullen de mondkapjes helpen om niet het hoogste woord altijd te voeren denk ik soms, of maakt het tenslotte niets uit? Straks is het thema van de vredesweek 'Vrede verbindt verschillen'. Dat is gauw, maar vooral ook makkelijker gezegd dan gedaan. Verschillen blijken bronnen van vijandschap en angst, om ook mínder vriendelijk met elkaar om te gaan. Vriendelijkheid die wereldwijd vaak ver te zoeken is. Waar anderen maar ook wijzelf de bron van zijn. Misschien zouden we meer naar onszelf moeten kijken om vrede te kunnen stichten. In de praktijk wijzen we al te vaak naar anderen en groeit het conflict. Menige oorlog die zo ontstond. 9/11, deze week hoeveel jaar geleden. Wat een opbouwend gebaar van Melchizedek - 'mijn koning is de gerechte' - hier op het podium om daar midden op het slagveld te verschijnen met brood en wijn en Abram zelfs te zegenen. Genesis 14, zoek het maar op. En wat een opbouwende woorden van Jeremia om waar je ook bent goed te zijn voor je medemensen: bouw je huizen, breng die stad tot bloei. Want haar bloei, is de jouwe. Zo te geven en te ontvangen. Oog hebben voor wat een ander jou geeft als uitgangspunt. Ik wens het ons toe.

Juut Meijer